

รายงานการวิจัยเรื่อง
การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และ
อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

รองศาสตราจารย์ สมาน ลอยฟ้า

กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายงานการวิจัยเรื่อง

การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

รองศาสตราจารย์ สมาน ลอยฟ้า

ผู้วิจัย

กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2555

สมาน ลอยฟ้า. 2555. การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท.

ขอนแก่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บทคัดย่อ

245506

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่ชุมชนบ้านขามป้อม ตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 9 คน และ 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย ลูกหลานของผู้สูงอายุจำนวน 12 คน ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลขามป้อม จำนวน 4 คน เจ้าอาวาสวัดสระโนน และอดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยายความเชิงพรรณนา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) สภาพการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

พบว่า ผู้สูงอายุที่สนใจเรียนคอมพิวเตอร์เป็นเพศหญิงทั้งหมด ซึ่งมีอายุ 64 - 79 ปี เป็นผู้ที่สุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสามารถในการอ่านหนังสือ และมีการอ่านหนังสืออยู่เสมอ ผู้สูงอายุเริ่มต้นเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตครั้งแรกเมื่อประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน โดยครูของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้สอน และผู้สูงอายุยังไม่สามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง ก่อนที่จะมาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักและไม่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาก่อน และผู้สูงอายุไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ คือ เพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ และ
อยากเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีใหม่ๆเป็น ส่วนมูลเหตุที่จูงใจในการเรียนรู้ คือ อยากมาเรียนรู้เอง
อยากมีความรู้ ไม่มีใครบังคับให้มาเรียน ส่วนแรงจูงใจอื่นๆ ได้แก่ การประกาศเชิญชวนของครู
กศน. การกระตุ้นของเจ้าอาวาส และการเห็นลูกหลานชอบเล่นคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ คือ มีความตั้งใจเรียน กระตือรือร้น อยากเรียนรู้
ไม่เบื่อการเรียน มีความรับผิดชอบ และกล้าซักถาม ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์
และอินเทอร์เน็ตได้ แม้จะเป็นทักษะใหม่และไม่เคยเรียนรู้มาก่อน แต่จะเรียนได้ช้ากว่าคนวัยอื่น
และต้องค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ที่จำกัด

2) ปัญหาในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท

พบว่า ผู้สูงอายุเรียนได้ช้ากว่าคนวัยอื่น และลืมนง่าย เรียนแล้วไม่ได้ทบทวนและ
ไม่ได้ใช้ มีข้อจำกัดด้านสภาพร่างกาย ซึ่งได้แก่ การมองเห็น และการใช้มือ ไม่มีเวลาและขาด
ความต่อเนื่องในการเรียนรู้ และขาดเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการฝึกหัดและทบทวนบทเรียน

3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุใน ชนบท

พบว่า มีปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ดังนี้ สภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ทักษะคติ
ต่อเทคโนโลยี และความจำเป็นของเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ เวลาและการยังต้องทำงาน การ
ส่งเสริมและสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัว เพื่อนและสภาพสังคมชนบทที่มีความใกล้ชิดกัน
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ครูผู้สอนและพี่เลี้ยงที่ให้คำแนะนำ เครื่องคอมพิวเตอร์ และวัด

The main purpose of this study was threefold: 1) to investigate the current situation of computer and internet learning in the elderly in the rural area, 2) to examine problems and obstacles in learning computer and Internet of the elderly in the rural area, and 3) to examine factors involved in computer and Internet learning by elderly in the rural area. The sample group consisted of 1) 9 elderly living in Baan Kham Pom, PhraYuen district, Khon Kaen province who had experienced learning how to use the computer and the Internet, and 2) people who were involved in computer and Internet learning of elderly including their children and grandchildren ($n=12$), computer instructors ($n=4$), the abbot of Sranon Temple, and one ex-director of the Non-formal and Informal Education Center of PhraYuen district. The research tool was a structured interview form. The obtained data were analyzed using a content analysis approach. The results were presented in prose. The summary of the results were:

1) Current situation of computer and internet learning in the elderly in the rural area

The results of the study revealed that elderly who were interested in learning about the computer and the Internet were all female who were between 64 and 79 of ages. They were both physically and mentally healthy. Their education level was Grade 4. They were literate and read regularly. Before learning how to use the computer and the Internet at this learning center, most of them did not know about them and had no experience using them. They did not own their own computers.

The participants started learning the computer and the Internet about 2-3 years ago with an informal education instructor at this learning center. They could not learned to use the computer by themselves.

Their main objectives for using the Internet were to search for information and to be able to use new technology. The participants were self-motivated to learn about the computer and the Internet; they wanted to know about new technology and nobody forced them to learn. Other motivation were non-formal education teachers' advertisement and invitation, the encouragement from the abbot, their experience seeing their children and grandchildren using the computer, and so on.

In regards to learning characteristics of the elderly, it was found that they were attentive and enthusiastic about their learning. They were eager to learn and felt no boredom. They were responsible and asked questions. The elderly were capable of learning how to use the computer and the Internet even though it was a new skill and they had no experience learning them. However, their learning was slower than that of other age groups, so the learning process was gradual. Finally, their opportunity for learning was still limited.

2) Problems and obstacles in learning computer and Internet of the elderly in the rural area

It was found that the learning pace was slow. Moreover, they were easy to forget about things they had learned. After learning, they did not have a chance to review what they learned and to use the computer. They had some physical limitations: eyesight and hand manipulation. They were rarely free to participate in class leading to the inconsistency of learning. Also, they did not have the computer to practice and review their lessons.

3) Factors involved in computer and internet learning by the elderly in the rural area

Involved factors were physical conditions of the elderly, their attitudes toward technology, needs for technology use, limited time for learning, work, friends and the condition of close relationship in the rural community, community learning center, instructors and mentors, computers, and the support and encouragement from family members and the temple.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ
ในชนบท ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์ของคณะที่ให้การสนับสนุน
โครงการดังกล่าว สำหรับความสำเร็จในการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความ
กรุณา ความช่วยเหลือ และความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะครูของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัด
สระโนน ตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น พระครูปริษาธรรมภาณีวัฒน์ เจ้าอาวาส
วัดสระโนน คุณสุรินทร์ หว่างจิตร อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอพระยืน ผู้สูงอายุบ้านขามป้อมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ตลอดจน
ลูกหลานของผู้สูงอายุทุกท่านที่ให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบนมัสการ
และขอขอบคุณอย่างสูงต่อทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ สมาน ลอยฟ้า

ผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
คำถามการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	6
สภาพของประชากรสูงอายุของไทย.....	9
ผู้สูงอายุกับการเรียนรู้.....	12
ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต.....	14
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเรียนรู้และการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ....	17
การจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้สูงอายุ.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	30
3 ระเบียบวิธีการวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย.....	31
พื้นที่ในการวิจัย.....	31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	31
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
การนำเสนอผลการวิจัย.....	33

4 ชุมชนบ้านขามป้อม

สถานที่ตั้ง.....	34
สภาพทางภูมิศาสตร์.....	35
ประชากร.....	37
บริการและโครงสร้างพื้นฐาน.....	37
สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม.....	38
แหล่งการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชนบ้านขามป้อม.....	39

5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลของผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	41
ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์.....	45
การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ.....	46
ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ....	55
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ.....	58

6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย.....	65
อภิปรายผล.....	72
ข้อเสนอแนะ.....	75

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ.....	77
--	----

บรรณานุกรม.....	84
-----------------	----

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลของผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์.....	42
2	ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ของผู้สูงอายุ.....	44

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	
แผนที่ตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น และทางเข้า ตำบลขามป้อม.....	34
2	
สภาพชุมชนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น.....	35
3	
หนองบึงน้ำ แหล่งน้ำที่แหล่งหนึ่งของชุมชนตำบลขามป้อม.....	36
4	
การปลูกข้าว เป็นอาชีพหลักของชุมชนตำบลขามป้อม.....	36
5	
ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม และโรงเรียนบ้านขามป้อม.....	37
6	
การทอเสื่อจากต้นไหล อาชีพเสริมของชาวบ้านในชุมชนบ้านขามป้อม.....	38
7	
วัดสระโนน วัดสำคัญของชุมชนตำบลขามป้อม และเป็นที่ตั้งของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	39
8	
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ตำบลขามป้อม และคณะครู กศน. ของ ศูนย์การเรียนรู้ ตำบลขามป้อม.....	39
9	
ห้องบริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ.....	40